

ВІД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Дійсний член Наукового товариства ім. Шевченка, професор, доктор біологічних наук Костянтин Андрійович Малиновський створив і першим заснував Екологічну комісію Товариства. Свою роботу в НТШ він присвятив консолідації зусиль українських учених на розв'язання актуальних теоретичних та прикладних екологічних проблем, особливу увагу надавав дослідженню та охороні біорозмаїття. Пропагуючи досягнення біологічної науки, не забував про розв'язання прикладних проблем охорони природи та раціонального природокористування. Тому в цьому збірнику, випуск якого присвячений світлій пам'яті професора К. Малиновського, ми продовжуємо започатковані ним традиції. Завдяки особливим старанням нашого вчителя, а також інших відомих учених, упродовж повоєнних років в Україні зроблено чимало. Особливо це стосується таксономічного та флористичного напрямів. Тому в цьому збірнику робимо спробу опублікувати деякі оригінальні узагальнення з цих питань. Насамперед, це сучасне теоретичне бачення академіка НАН України дійсного члена НТШ професора Михайла Голубця стосовно сутності біотичної та ландшафтної розмаїття і прикладних питань її дослідження й охорони.

Для подальшого розвитку науки особливе значення мають сучасні теоретичні узагальнення таксономічного складу колекцій, матеріалів флористичних та синтаксономічних досліджень, а також інших компонентів ландшафту. Тому в розділі „Біотичне розмаїття“ подаємо декілька праць такого спрямування. Насамперед це „Колекція грибів Державного природознавчого музею НАНУ як джерело інформації про рідкісні та маловідомі види макроміцетів для включення їх до Червоної книги України“, яку підготувала професор Ірина Дудка (Інститут ботаніки ім. М. Холодного НАН України, м. Київ), а також праці відомих львівських авторів, членів НТШ, стосовно нових таксонів мохів з гербарію А. Лазаренка, флора судинних рослин природного регіону Розточчя та класифікації ґрунтів заплавної комплексу Закарпатської низовини.

Чимало зусиль доклав проф. Костянтин Малиновський, до організування досліджень рослинності високогір'я Карпат. Зокрема, упродовж 50 років праці, оригінальні екологічні дослідження наші вчені проводили на біостаціонарі „Пожижевська“, що поблизу г. Говерли. Підсумок одного з напрямів таких досліджень наведений у праці Володимира Кияка

„Особливості екології і життєздатності малих популяцій рідкісних видів рослин високогір'я Карпат“, якою розпочинаємо розділ „Екологія рослинного світу“. Сучасний екологічний напрям дуже широкий за тематикою. Тому в цьому розділі публікуємо лише окремі статті відомих авторів стосовно різних дослідницьких спрямувань. Це статті Петра Гнатива про функціональне пристосування гіркокаштана (Національний аграрний університет, м. Київ), раритетні нелісові угруповання Національного природного парку „Сколівські Бескиди“ Ірини Лях та Лідії Мілкіної, структурно-динамічні особливості лісової рослинності Передкарпатської височини Юрія Черневого (Прикарпатський лісогосподарський коледж, м. Болехів).

Сучасний науковий поступ потребує поглиблених досліджень. Цікаві теоретичні міркування такого плану знаходимо у праці про типи пагонів видів родини губоцвітних та їхні екобіоморфологічні особливості Йосипа Берка. Вельми цікавими є і результати дослідження гравізаляжного розподілу пластид та вакуолей у проростаючих спорах моху, якими діляться у нашому збірнику Орест Демків та Олег Пундяк. Не менш цікавими є і оригінальні дослідження Юрія Дебринюка стосовно формового розмаїття псевдотсуґи Мензіса та наших колег з Національного дендрологічного парку „Софіївка“ Володимира Шлапака та Лариси Колдар стосовно досвіду багаторічної інтродукції видів роду Церціс. Проблеми охорони лісової рослинності потребують докладних флористичних та екологічних досліджень. Зокрема, особливої ваги набувають бріологічні дослідження окремих синтаксонів лісових угруповань. Важливим є і пізнання особливостей росту старих дерев дуба звичайного. Окремі статті з цих питань, що опубліковані в нашому збірнику, слугуватимуть добрим прикладом для подальших подібних досліджень моніторингового спрямування.

Не менш важливими для розв'язання господарських та природоохоронних проблем є і фауністичні дослідження та поглиблене вивчення різних екологічних аспектів тваринного світу. У тематичний розділ „Екологія тварин“ опубліковано цікаве узагальнення групи львівських учених матеріалів багаторічних орнітологічних досліджень у басейні верхнього Дністра. Важливе теоретичне та прикладне значення матиме і стаття нашої колеги з Харкова (Український науково-дослідний Інститут лісового господарства й агролісомеліорації ім. Г. Висоцького) Валентини Мишкової, яка на сторінках нашого збірника ділиться науковим баченням впливу змін клімату на сезонний розвиток комах хвоелистогризів. Актуальними є і інші наукові праці українських ентомологів, що представлені в цьому розділі, зокрема, Миколи Козловського (Інститут екології Карпат НАН України, м. Львів) та Людмили Гапонової з Інституту зоології НАН України (м. Київ).

Особливо актуальними є і природоохоронні проблеми. У спеціалізованому розділі збірника подаємо сучасні наукові узагальнення з питань розвитку системи охорони природного середовища, стосовно імовірності виникнення загроз існування біосистем високогір'я Українських Карпат та моніторингу популяцій великих хижаків, фітосозологічних характеристик перспективних для заповідання об'єктів.

Особливо важливою нині є проблема формування повеней у Карпатах, стосовно яких ми публікуємо оригінальні статті в розділі „Актуальні

прикладні проблеми“. Особливої уваги заслуговує праця Івана Ковальчука (Національний аграрний університет, м. Київ) та Андрія Міхновича (Львівський національний університет ім. І. Франка). Не менш важливими є і меліоративні заходи щодо раціонального використання земель. У нашому збірнику своїм багаторічним досвідом щодо лісомеліорацій у степовій частині Криму діляться наші колеги — дослідники Кримської гірсько-лісової дослідної станції Миколай Агапонов, Юрій Пflugатар та Олександр Неонета. Справжньою науковою скарбницею є фонди наших музеїв, вони можуть слугувати основою моніторингу природи. Оригінальними думками з цих питань на сторінках нашого збірника діляться львівські вчені Юрій Чернобай та Олександр Климишин (Державний природознавчий музей НАН України).

Та чи не найважливішим наслідком стану довкілля є здоров'я людей. Цікавими результатами дослідження з цієї проблематики ділиться Оксана Нечай (Інститут спадкової патології АМН України, м. Львів).

Необдумана інтенсивна господарська діяльність призводить до багатьох небажаних наслідків. До таких треба зарахувати й техногенні екологічні лиха, що набули розвитку в районах діяльності вуглевидобувної промисловості. З цих проблем та шляхів їхнього подолання у Львівсько-Волинському вугільному басейні спільно Екологічною, Географічною та Геологічною комісіями НТШ розроблено практичні рекомендації, які скеровуємо до владних структур з надією, що з часом вони знайдуть своє втілення.